

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพ การสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

Relationships between Academic Leadership of School Administrators and Teachers' Teaching Efficiency in Schools under the Office of Secondary Education Service Area 3 in Nonthaburi Province

รินดา พูลสว่าง¹ รัตนา ดวงแก้ว² เข้มทอง ศิริแสงเลิศ³

Rinda Poolsawang¹ Ratana Daungkaew² Khemthong Sirisanglert³

¹นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

^{2,3}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี (2) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 282 คน จากสถานศึกษาจำนวน 18 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า ประกอบด้วยข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและข้อมูลประสิทธิภาพการสอนของครูซึ่งมีความเที่ยง .98 และ .98 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ประสิทธิภาพการสอนของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ (3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการสอนของครู

คำสำคัญ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประสิทธิภาพการสอนของครู สถานศึกษา มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were (1) to study academic leadership of secondary school administrators under the Office of Secondary Education Service Area 3 in Nonthaburi province; (2) to study the teachers' teaching efficiency in secondary schools; and (3) to study the relationships between academic leadership of school administrators and teachers' teaching efficiency.

The sample consisted of 282 teachers from 18 secondary schools under the Office of Secondary Education Service Area 3 in Nonthaburi province. The employed research instrument was a rating scale questionnaire dealing with data on academic leadership of school administrators and teachers' teaching efficiency, with reliability coefficients of .98 and .98, respectively. Statistics employed for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation.

The research findings were as follows: (1) the overall academic leadership of secondary school administrators under the Office of Secondary Education Service Area 3 in Nonthaburi province was at the high level; (2) the teachers' overall teaching efficiency was at the high level; and (3) academic leadership of secondary school administrators positively correlated at the high level with teachers' teaching efficiency in school.

Keywords: Academic leadership, Teaching efficiency, Secondary school

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานบริการทางการศึกษาจึงต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเฉพาะให้สถานศึกษากระจายอำนาจการบริหารงานใน 4 งาน ประกอบไปด้วย งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งการบริหารงานทั้ง 4 งาน ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจอันดับแรก เพราะงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา โดยผลผลิตของการบริหารงานวิชาการจะออกมาในรูปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีคุณภาพ (นิคมพันธุ์คำ, 2548)

แม้ว่าคุณภาพการศึกษาจะได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แต่จากการประเมินผลคุณภาพการศึกษาต่าง ๆ โดยนานาชาติและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) พบว่า ความรู้ ความสามารถของเด็กไทยโดยเฉลี่ยอ่อนลงทั้งด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ซึ่งเห็นได้จากผลการประเมินใน โครงการ PISA ตั้งแต่ปี 2003 - 2009 พบว่า คะแนนของนักเรียนไทยลดต่ำลงอย่างมาก และลดลงอย่างต่อเนื่อง (โครงการ PISA ประเทศ

ไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556) นอกจากนี้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O - NET) ระดับประเทศที่ผ่านมา โดยเฉพาะปีการศึกษา 2556 คะแนนวิชาหลักไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ยกเว้นวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ทั้งๆ ที่เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552 - 2561) คือ พัฒนาคนไทย และการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O - NET) ควรมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) สภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยปีการศึกษา 2556 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O - NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 โดยวิชาที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ วิชาคณิตศาสตร์ (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2557) ผลการทดสอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารวิชาการยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลการทดสอบในวิชาหลักต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจเกิดจากผู้บริหาร ครู ผู้เรียน หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ (วิระยุทธ ขาดะกาญจน์, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำมีสาเหตุจาก ครูขาดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีข้อจำกัดในการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการสอน และขาดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย (เข้มทอง ศิริแสงเลิศ, 2555) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารวิชาการ และเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเอง ในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ และกลวิธีการสอนที่หลากหลาย ก็จะมีแนวโน้มส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้งานวิจัยลักษณะดังกล่าวยังมีอย่างจำกัด ดังนั้น ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู อันจะช่วยส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรีจำนวน 1,670 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 288 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามครูจำนวน 1 ฉบับ โดยสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการด้านหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สอบถามประสิทธิภาพการสอนของครูใน 4 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน การวัดประเมินผลตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้ และการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.98 และค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครู เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน จำนวน 18 แห่ง โดยให้ส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ ในส่วนของสถานศึกษาที่อยู่ใกล้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวนทั้งสิ้น 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.92

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไป โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครู วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า ทุกด้านและทุกข้อในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการสูงสุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รองลงมา คือ การบริหารจัดการด้านหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ การนิเทศการสอน

2. ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า ทุกด้านและทุกข้อในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก โดยประสิทธิภาพการสอนของครูด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ การบริหารจัดการชั้นเรียน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้ ส่วนด้านที่ครูแสดงประสิทธิภาพการสอนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ การวิจัยในชั้นเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี พบว่าอยู่ในระดับสูง ($r=0.65$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับสูง คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายด้านกับประสิทธิภาพการสอนของครูในภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับสูง ยกเว้นด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี มีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมากในทุกด้าน มีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เพื่อเอื้อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบริหารงานร่วมกับครู เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ยกย่องทั้งครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นเป็นแบบอย่าง โดยให้รางวัลหรือประกาศเกียรติคุณ และร่วมกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา ในส่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควร

เยี่ยมชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นให้ครูใช้เวลาในการสอนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างเต็มที่ เนื่องจากปัจจัยที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับค่อนข้างสูง และบรรยากาศในโรงเรียนเป็นตัวแปรที่พยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน(ชฎากาญจน์ เจริญชนม์, 2553; โยธิน สกุลเดช, 2548; วุฒิชัย ดานะ, 2553)

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย และกรอบในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ คือ ความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำกับ ติดตาม การนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ได้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การกำหนดคณะครูผู้รับผิดชอบในการประสานงานด้านการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน และการวางแผนงานร่วมกับครูในการจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ในส่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดทำสาระท้องถิ่นกับผู้ปกครอง ชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะช่วยให้การประกันคุณภาพของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของคูตี เหมือนบุตติ (2548) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ส่วนด้านกรนิเทศการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการสอน ส่งผลให้จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จต้องดำเนินการนิเทศการสอนให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนิเทศการสอนมากที่สุด (ชเนศ ขำเกิด, 2556) จากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ด้านกรนิเทศการสอนมีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ กระตุ้นและพัฒนาครูให้มีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศการสอน และสนับสนุนการนิเทศการสอนทั้งในระดับโรงเรียนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างชัดเจน ส่วนด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ การสังเกตการสอนหรือเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษามีการเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ครูพัฒนาการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยของสมพงษ์ สุรารักษ์ (2541) ที่พบว่า การนิเทศภายในโดยการเยี่ยมห้องเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กัน ($r = .54$)

2. ครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี มีประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาในทุกระดับต้องเตรียมความพร้อมบุคลากร ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ครูทุกคนต้องทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น ครูจึงต้องพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะหากครูมีการสอนที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา โดยความสามารถในการสอนของครูเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำนายคุณภาพของผู้เรียน เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญในการแปลหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้มาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งครูต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ประยงค์ เนาวบุตร, 2556) จากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ที่ครูปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด พร้อมทั้งนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ครูควรได้รับการพัฒนา คือ การใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้บทเรียนมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากงานวิจัยของสำนักงานวิจัยและภาควิชาหลักสูตรและการสอน (2540) ได้แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเตรียมการสอนของครู สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน

ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ชั้นเรียนที่มีการจัดบรรยากาศที่ดีมีสิ่งอำนวยความสะดวก ย่อมส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียนเพื่อควบคุมพฤติกรรมผู้เรียน และเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการเป็นพลเมืองที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากงานวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ครูได้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ จัดห้องเรียนให้สะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอและมีการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมในการใช้งาน มีความปลอดภัยอยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ครูควรได้รับการพัฒนา คือ ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแก้ไข พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ปกครองได้ช่วยเหลือครูในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้งานวิจัยของศุภชัย สว่างภพ (2554) ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถด้านวิชาการ และบุคลิกภาพของครู

ด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีความสำคัญในการแก้ไขพฤติกรรมผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูต้องพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน และนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (เข็มทอง ศิริแสงเลิศ, 2555) จากงานวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ครูได้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ วางแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างมีระบบ จัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาในชั้นเรียน และพฤติกรรมของผู้เรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าในด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ครูควรได้รับการพัฒนา คือ นำข้อค้นพบจากวิจัยเผยแพร์ให้ผู้อื่นได้นำไปใช้ประโยชน์ เพราะหากครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน และนำข้อ

ค้นพบในงานวิจัยไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นที่มีปัญหาใกล้เคียงกันไปใช้ประโยชน์ จะทำให้ครูอื่น ๆ สามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จึงให้เห็นจากงานวิจัยของเดือนใจ อินทรีย์ (2553) ที่พบว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นั่นคือ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นหลังจากที่ครูนำวิจัยในชั้นเรียนมาใช้แก้ปัญหา

3. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู มีความสัมพันธ์กันระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะมีแนวโน้มทำให้ครูมีประสิทธิภาพการสอนสูงตามไปด้วย เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้กับประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับสูง เนื่องจากการแสดงออกถึงการมีผู้นำทางด้านวิชาการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (ประยงค์ เนาวบุตร, 2555) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งในด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้จะช่วยกระตุ้นครูให้ปฏิบัติการสอนได้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน และภาระงานที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเดิม เจริญ (2551) ที่พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการวัดผลประเมิน และเทียบโอนผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอนกับประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับสูง นั่นแสดงว่า ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำด้านการนิเทศการสอน จะมีแนวโน้มช่วยให้ครูมีประสิทธิภาพการสอนมากยิ่งขึ้น (ละอองดาว ปะโพธิง, 2554; ขวัญใจ ชุนท้านาย, 2553) เพราะการนิเทศการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการ ส่งเสริมสนับสนุนของครูได้ตรงตามเป้าหมาย พร้อมทั้งช่วยเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ตรงความต้องการของครู ช่วยให้เกิดความเคลื่อนไหวงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ทำให้คณะครูมองเห็นความสำคัญของงานวิชาการและปฏิบัติงาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และทำให้สถานศึกษาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จันทรานี สงวนนาม, 2553)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวิจัยในชั้นเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ เพราะการวิจัยในชั้นเรียนทำให้ครูพัฒนาการจัดการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน (ไพเราะ พัดตาสิงห์, 2554; บุญมี มยุสุข, 2548; ต้องจิตร์ โสเมภีร์, 2546) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการทางด้านการวัดผลและประเมินผลให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สามารถนิเทศการสอนด้วยการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ พร้อมกับ

ส่งเสริม สนับสนุนด้านทรัพยากรในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

1. ควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอน โดยมีการเข้าสังเกตการสอนหรือเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นให้ครูปรับวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอนสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูในระดับสูง

2. ควรอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนให้แก่ครู เพื่อส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้ผู้ที่มิมีปัญหาใกล้เคียงกันไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวิจัยในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ถ้าผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำในการส่งเสริมสนับสนุนครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น ก็อาจมีแนวโน้มช่วยให้ครูเพิ่มประสิทธิภาพการสอนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในลักษณะอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ภาวะผู้นำให้บริการ ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ เป็นต้น กับประสิทธิภาพการสอนของครู
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
3. ควรศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการสอนของครู
4. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู

บรรณานุกรม

- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2557). *ค่าสถิติพื้นฐานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน(O – NET)ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ปีการศึกษา 2553 -2556 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.*
- ขวัญใจ ขุนทำนาย. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล ในกลุ่มการศึกษาที่ 9 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.*

แจ่มทอง ศิริแสงเลิศ. (2555). หน่วยที่ 6 การบริหารการจัดการเรียนรู้. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดและบริหาร*

- องค์การทางการศึกษา. หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 1, น.1-90) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์: บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: แอดวานซ์พรินติ้ง เซอร์วิส.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บัญชีพอยท์.
- ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 (รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- คูสิต เหมือนบุตตี. (2548). *อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยอุรธานี, อุรธานี.
- ต้องจิตร โสมะگیر. (2546). *บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เดือนใจ อินทรีย์. (2553). *ผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- ชเนศ จำเกิด. (2556). หน่วยที่ 12 การนิเทศการศึกษา. ใน *ประมวลสารชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้*. หน่วยที่ 11-15 (พิมพ์ครั้งที่ 1, น.1-79). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิคม พันธุ์คำ. (2548). *บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- บุญมี มุขสุข. (2548). *บทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- บุญเต็ม เจริญ. (2551). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- ประยงค์ เนาวบุตร. (2555). หน่วยที่ 3 ภารกิจของสถานศึกษา. ใน *ประมวลสารชุดวิชาการจัดและบริหารองค์การทางการศึกษา*. หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 1, น.1-45). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

- ประยงค์ เนาบุตร. (2556). หน่วยที่ 9 การบริหารการจัดการเรียนรู้. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้*. หน่วยที่ 6-10 (พิมพ์ครั้งที่ 1, น.1-50). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพเราะ พัดตาสิงห์. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- โยธิน สกุลเดช. (2548). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 (การศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ละอองดาว ปะโพธิง. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2551). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามีอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย ดานะ. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ศุภชัย สว่างภพ. (2554). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สมพงษ์ สุรารักษ์. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานวิจัยและภาควิชาหลักสูตรและการสอน. (2540). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดชัยภูมิ โครงการร่วมมือระหว่างสถาบันราชภัฏนครราชสีมากับกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.*